

Dahlin betonar vikten av att man skiljer mellan »ready made science» och »science in the making». Modern vetenskap, inte bara fysik, kännetecknas just av konflikter mellan olika tolkningar. Det är därvid viktigt att fundera över vem som har tolkningsföreträde. Är det så att Bacons gamla citat: »Kunskap är makt» även inom naturvetenskapen kan omstöpas till Foucaults omvändning av samma tes: »Makt är kunskap». Den allvarliga situation som Dahlin berör är att dagens högskole- och universitetsstuderande oftare väljer sociala och humanistiska ämnen än naturvetenskapliga. Kanske skulle de senare ämnena vinna på att integrera historiska, sociala och psykologiska aspekter på den naturvetenskapliga kunskapsbildningen?

MATTS MATSSON

Institutionen för individ, omvärld och lärande, Lärarhögskolan i Stockholm

Rolf Helldin

Specialpedagogisk forskning – en kritisk granskning i ett omvärldsperspektiv. Stockholm: Skolverket, 2002

Rolf Helldin har skrivit en bok om specialpedagogisk forskning. Vid första läsningen tyckte jag illa om den. Skriften motsvarade inte alls mina förväntningar på en forskningsöversikt. Underlaget för de idéer som framförs tycktes mig vara svagt och godtyckligt. Första delen har som övergripande rubrik »Bakgrund». Andra delen rubriceras »Individualism, omvärld och frihet». I första delen diskuterar författaren innehållet i några nummer av tidskriften *Hjälpskolan* från 1920-talet. Han jämför 1920-talets debatt med en motsvarande diskussion i ett antal nummer av *Nordisk tidskrift för Specialpedagogik* under perioden 1997 till 1999. Helldins frågor kretsar kring det specialpedagogiska kunskapsområdets utformning. Hur har det fått sin form, hur ser dess teoretiska ursprung ut, vilka utvecklingslinjer kan ha genomslag på dagens och framtidens specialpedagogiska forskning och praktik?

I ett politiskt och filosofiskt sammanhang vill Helldin fördjupa förståelsen av sådana begrepp som *individualism*, *specialpedagogisk kunskap* och *segregation*. Han försöker blottlägga »de motiv som driver textförfattarna att ägna sig åt just den form av specialpedagogisk forskning eller de utbildningsproblem som de lyfter fram i sina texter» (s 13). Med stöd av olika citat skapar Helldin ett tema. Bilden av individualism blir bakgrundens »integrerande grundbult».

I bokens del två »Individualism, omvärld och frihet» utvecklar Helldin denna grundbult med stöd av flera intressanta filosofer och forskare. Mitt första intryck var som sagt negativt. Vid andra läsningen blev jag imponerad. Detta är en utmanande och intresseväckande skrift om specialpedagogisk

forskning och dess konsekvenser för praktiken. Helldin diskuterar inriktningar och tendenser i ett historiskt och filosofiskt perspektiv. Det hela formar sig till ett värdefullt underlag för självkritik inom det specialpedagogiska fältet. Och bokens budskap har en vidare räckvidd. Närmast i form av en diskursanalys lyfter Helldin fram sambandet mellan positivism, individualism och specialpedagogik. Thomas Skrtic, Michel Foucault, Jürgen Habermas, Manuel Castells och Zygmunt Bauman utgör viktiga referenser. Det är med stöd av deras texter som budskapet formas.

»Med positivismens starka utveckling inom vetenskaperna jämnas marken för »de förnuftigas» primat i samhället» (s 32), säger Helldin. Positivismen förknippas med en »kumulativ kunskapssyn, metoder i form av »kontrollerade, isolerade och repeterade» observationer» (s 32). I sin förlängning utmynnar detta i en specialpedagogisk praktik som består av experter, klassificering, diagnoser och »medikalisering». Diagnoserna tycks aldrig användas som underlag för ett pedagogiskt förhållningssätt. Den dominerande forskningen kännetecknas av en »pedagogisk tomhet». Synsättet medför att det alltid är individen som ska åtgärdas, inte pedagogiken, skolan eller omvärlden.

Del två övergår i avslutande del till: »Vad kan man göra?» Helldin redovisar flera förslag som gäller framtida pedagogisk praktik och forskning. Här två exempel på vad han önskar fokusera i framtiden:

Behovet idag är troligtvis större att pedagogiken i skolan hos barnen utvecklar och analyserar de gemensamma sociala relationer, den sociala bas och de gemensamma mänskliga behov, som finns hos elever och andra i skolan snarare än att analysera och differentiera »den mångfald och variation» som den postmoderna skolkritiken menar är viktig. (s 62)

Specialpedagogik förknippas av tradition med elever som avviker från »det normala». Om tyngdpunkten förskjuts från det speciella till det generella kommer specialpedagogiken sannolikt att förlora mycket av sin traditionella legitimitet. Ett annat av Helldins förslag är:

Specialpedagogisk forskning kan ha som mål att analysera hur specialpedagogik faktiskt bedrivs och hur specialpedagoger/forskare resonerar om sina mått och steg. Analysen gäller sålunda både forskning och praktik. Analyser av den dagliga verksamheten och de processer specialpedagogerna och forskarna är involverade i bör blottläggas av forskningen. Så skapas på sikt en självreflexiv praktik. (s 73)

Värdet hos Helldins bok ligger, enligt min mening, i den viktiga och intressanta diskussion som förs kring möjligheterna att utveckla en kritisk och emancipatorisk forskning där specialpedagogisk kunskap och praktik fokuseras. En forskning som kan bidra till att förändra de strukturer som idag spärrar in individen i den »järnbur» Helldin visar upp. Bokens svaghet, så som jag först förstod den, utgörs av en postmodernistiskt färgad nonchalans inför empiri och representativa urval. Vid andra läsningen uppvägs denna svaghet av det angelägna budskapet som vävs in i ett intressant historiskt och filosofiskt perspektiv.